

Hur annorlunda ser inte världsekonomin ut idag

ÄNNU FÖR 20 ÅR SEDAN ansågs globaliseringen lika omöjlig att stoppa som en naturkraft. Som FN:s tidigare generalsekreterare Kofi Annan uttryckte saken var det ungefär lika meningsfullt att kritisera globaliseringen som att kritisera tyngdlagen. Internationell frihandel och fri internationell kapitalrörlighet var honnörsorden, medan begrepp som protektionism – att med hjälp av tullar eller andra handelshinder skydda det egna landets producenter mot utländsk konkurrens – och försörjningsberedskap avfärdades som hopplöst förlegade.

Hur annorlunda ser världen inte ut idag. I stället för en strävan efter en allt friare internationell handel ser vi öppen protektionism, och stormakternas strategiska intressen dominerar i allt högre grad den internationella ekonomin. Det är knappast en överdrift att säga, att den företags- och konsumentdrivna globalisering som ännu i början av det här millenniet sågs som det enda tänkbara alternativet nu har kommit till vägs ände. Så hur har vi hamnat här?

DE FÖRSTA TECKNEN på att något höll på att förändras kunde observeras redan i samband med den internationella finanskrisen år 2008 och den globala recession som följde i dess spår. Ställda inför den värsta ekonomiska härdsmlåtan i mannaminne valde många länder att frångå globaliseringens

Christer Lindholm är nationalekonom, ekonomikolumnist och vetenskapsförfattare.

vackra principer och i stället skydda sina egna företag med metoder som bara några år tidigare hade ansetts förkastliga. Den här smygprotektionismen visade sig ändå vara föga mer än en tillfällig excess i ekonomiskt nödvärn, och då krisen väl var över återgick även den globaliserade världsekonomin i det stora hela till den gamla vanliga dagordningen.

Men den glädjen blev inte långvarig: år 2016 valdes Donald Trump till USA:s president på en öppet protektionistisk agenda, som lovade att med hjälp av höga skyddstullar återskapa de välbetalda industrijobb som utlokaliserats till Kina och andra låglöneländer under tidigare decennier. Det var de facto första gången under hela efterkrigstiden som ett västerländskt statsöverhuvud öppet tog avstånd från uppfattningen om att internationell frihandel inte skapar vinnare och förlorare utan ekonomiskt välstånd för alla.

Redan tidigare samma år hade den ekonomiska nationalismen skördat en annan,

minst lika överraskande triumf då en knapp majoritet av brittena röstade för Storbrianniens utträde ur EU.

I OCH MED TRUMPS TILLTRÄDE som USA:s president blev det tvärstopp för alla försök att förhandla fram nya frihandelsavtal, som det transatlantiska handels- och investeringsavtalet TTIP mellan EU och USA. Dessutom lät Trump införa höga importtullar på bland annat kinesiskt stål, och även diverse importvaror från EU fick sig en släng av den protektionistiska slevan. De handelsrestriktioner Trump lät införa mot Kina finns för övrigt kvar än i denna dag, eftersom hans efterträdare Joe Biden inte heller är någon större vän av internationell frihandel.

Knappt hade globaliseringen hunnit återhämta sig från den här chocken innan det var dags för nästa prövning. År 2019 slog coronapandemin till, vilket ledde till ett sammanbrott inom de globala underleverantörs- och logistikkedjorna med allvarliga leveransstörningar som följd. Härvid avslöjades också den globaliserade ekonomins akilleshäl: dess ekonomiska effektivitet bygger mer än något annat på en långt

”Om världshandeln betraktas som ett allas krig mot alla där det egna landets ekonomi bör gynnas med alla medel ökar nämligen risken inte bara för handelskrig, utan också för riktiga krig.”

driven internationell specialisering, vilket i klartext betyder att de allra flesta industri-företag är beroende av underleverantörer någon annanstans i världen, kanhända på andra sidan jordklotet.

Så länge de internationella underleverantörs- och logistikkedjorna fungerar som de ska är allting frid och fröjd, men om de plötsligt kollapsar sprider sig de negativa ekonomiska följdverkningarna blixtnabbt genom hela världsekonomin.

DET RYSKA ANFALLSKRIGET mot Ukraina har för sin del avslöjat en annan svaghet i globaliseringen, nämligen att den ända tills helt nyligen i det närmaste totalt har ignorerat geopolitiken. Närmare bestämt att det fortfarande finns länder där nationella strategiska intressen väger mycket tyngre än den företags- och konsumentnytta som dominerat den västerländska synen på globaliseringen. Den här läxan fick många EU-länder lära sig den hårda vägen då de i snabb takt blev tvungna att frigöra sig från sitt beroende av rysk importenergi.

Globaliseringens motgångar har således varit nyttiga i den bemärkelsen, att de har avslöjat dess svagaste punkter. En tillräcklig försörjningsberedskap i fråga om livsviktiga nyttigheter som mediciner, livsmedel och energi är ingalunda något som hör det förgångna till, utan ett måste i den värld vi lever i idag. Vad som däremot ger anledning till oro är att synen på internationell handel som ett nollsummespel där vissa länder vinner på andra länders bekostnad har gjort en så stark comeback. Om världshandeln betraktas som ett allas krig mot alla där det egna landets ekonomi bör gynnas med alla medel ökar nämligen risken inte bara för handelskrig, utan också för riktiga krig.